4° de la loi modifiée du 24 décembre 1985 fixant le statut général des fonctionnaires communaux ;
5° de la loi modifiée du 7 novembre 1996 portant organisation des juridictions de l'ordre administratif ;
6° de la loi modifiée du 23 février 2001 concernant les syndicats de communes ;
7° de la loi électorale modifiée du 18 février 2003 ;
8° de la loi modifiée du 8 avril 2018 sur les marchés publics ;
9° de la loi modifiée du 24 juin 2020 portant introduction de mesures temporaires relatives à la loi communale modifiée du 13 décembre 1988 et à la loi modifiée du 27 mars 2018 portant organisation de la sécurité civile dans le cadre de la lutte contre le Covid-19 **p. 48**

Rapport de la Commission des Affaires intérieures et de l'Égalité entre les femmes et les hommes : Mme Simone Asselborn-Bintz

Discussion générale : M. Michel Wolter | M. Claude Lamberty | M. Dan Biancalana | M. Marc Hansen | M. Jeff Engelen | M. Marc Goergen (dépôt de la motion 1)

Prise de position du Gouvernement : Mme Taina Bofferding, Ministre de l'Intérieur

Vote sur l'ensemble du projet de loi 7514 et dispense du second vote constitutionnel

Motion 1 : Mme Simone Asselborn-Bintz | M. Michel Wolter | Mme Myriam Cecchetti | M. Jeff Engelen | M. Marc Goergen (interventions de M. Sven Clement et Mme Simone Asselborn-Bintz) | Mme Simone Asselborn-Bintz | M. Sven Clement

Vote sur la motion 1 (rejetée)

6. **7828 – Projet de loi portant sur la modification :**
1° du Code de la sécurité sociale ;
2° du Code du travail ;
3° de la loi modifiée du 16 avril 1979 fixant le statut général des fonctionnaires de l'État ;
4° de la loi modifiée du 24 décembre 1985 fixant le statut général des fonctionnaires communaux **p. 54**

Rapport de la Commission de la Famille et de l'Intégration : M. Max Hahn

Discussion générale : M. Marc Spautz | Mme Simone Asselborn-Bintz | Mme Djuna Bernard | Mme Myriam Cecchetti | M. Marc Goergen

Prise de position du Gouvernement : Mme Corinne Cahen, Ministre de la Famille et de l'Intégration

Vote sur l'ensemble du projet de loi 7828 et dispense du second vote constitutionnel

7. **8106 – Projet de loi portant modification de la loi modifiée du 16 décembre 2008 concernant l'intégration des étrangers au Grand-Duché de Luxembourg** **p. 57**

Rapport de la Commission de la Famille et de l'Intégration : M. Max Hahn

Discussion générale : M. Marc Spautz | Mme Simone Asselborn-Bintz | M. Charles Margue | Mme Myriam Cecchetti | M. Marc Goergen

Prise de position du Gouvernement : Mme Corinne Cahen, Ministre de la Famille et de l'Intégration

Vote sur l'ensemble du projet de loi 8106 et dispense du second vote constitutionnel

8. **8113 – Projet de loi portant modification :**
1° de la loi modifiée du 12 septembre 2003 relative aux personnes handicapées ;
2° de la loi modifiée du 28 juillet 2018 relative au revenu d'inclusion sociale **p. 59**

Rapport de la Commission spéciale « Tripartite » : M. Gilles Baum

Discussion générale : M. Marc Spautz | Mme Simone Asselborn-Bintz | Mme Djuna Bernard | M. Fernand Kartheiser | Mme Myriam Cecchetti | M. Marc Goergen

Prise de position du Gouvernement : Mme Corinne Cahen, Ministre de la Famille et de l'Intégration

Vote sur l'ensemble du projet de loi 8113 et dispense du second vote constitutionnel

Au banc du Gouvernement se trouvent : M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État ; Mme Corinne Cahen, Mme Sam Tanson et Mme Taina Bofferding, Ministres.

(La séance publique est ouverte à 09.01 heures.)

1. Ouverture de la séance publique

M. Fernand Etgen, Président | Ech maachen d'Sitzung op.

Huet d'Regierung eng Kommunikatioun ze maachen?

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État | Net direkt.

2. 7700 – Proposition de révision des chapitres Ier, II, III, V, VII, VIII, IX, X, XI et XII de la Constitution

M. Fernand Etgen, Président | Den éischte Punkt um Ordre du jour vun haut de Moien ass d'Verfassungsofännerung 7700, déi d'Kapitelen iwwert d'Organisatioun vum Staat, dem Territoire, de Bierger, de Staatschef, d'Monarchie, d'Gemengen an d'Iwwergangsdispositiounen ofännert.

Et sief drop higewisen, datt laut Artikel 114 vun der Verfassung eng qualifizéiert Majoritéit vun zwee Drëttel vun de Stëmmen erfuerdert ass. De Vote par procuration ass net erlaabt. D'Riedezäit ass nom Basismodell festgeluecht. An et hu sech schonn ageschriwwen: den Här Léon Gloden, d'Madamm Simone Beissel, den Här Charles Margue, den Här Fernand Kartheiser an den Här Sven Clement.

An d'Wuert huet elo de Rapporter vun der Proposition de révision, den Här Mars Di Bartolomeo. Här Di Bartolomeo, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur | Merci, Här President. Wann ech de President héiere mat der Opzielung, wat alles an deem Kapitel dran ass, da kënnt et mer vir wéi eng Biergetapp. An dat war et effektiv. A mir sinn net nëmmen eropkomm, mee mir sinn och ënnen ukomm.

M. Fernand Kartheiser (ADR) | Ganz, ganz wäit ënnen.

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur | Dat … Dir hutt Iech ganz gutt charakteriséiert elo, Här Kartheiser.

Här President, Kolleeginnen a Kolleegen, nom Kapitel Justiz steet elo dat zweet Kapitel vun eise grondleeënde Verfassungsrevisiounen zum zweete Vott.

Bei der Proposition de révision 7700 geet et ëm eis Staatsform, de Staatschef, de Grand-Duc, déi constitutionnel Monarchie, d'Regierung, d'Relatiounen tëscht Staat a Glawensgemeinschaften, d'Gemengen, d'Établissements publics an nach e puer weider Saachen. Ausserdeem, an dat ass och e wichtegen Deel, kommen d'Beruffschamberen als wichtegt Element vum Sozialdialog, dee mer weiderhi wëlle förderen, an eis Verfassung.

No bal 20 Joer Aarbechten, Ausernanersetzungen, Réckschléi, Kompromësser – gudde Kompromësser –, Biergerbefroungen ass de Verfassungszuch mat senge véier Waggonen drop an drun, an der Gare anzelafen.

Wa mir haut a muer iwwert déi véier Kapitele fir d'zweet ofgestëmmt hunn, kréie mer mat breeder Ënnerstëtzung endlech e Grondgesetz, dat am 21. Joerhonnert ukomm ass. Déi Revisiounen, op déi mir eis gëeenegt hunn, si keng Revolutioun, mee eng wichteg an zolidd Evolutioun, déi och der geliefter Realitéit entsprécht.

Duerch deen Text, iwwert dee mer haut fir d'zweet ofstëmmen, ginn eis Institutiounen allgemeng gestäerkt, hir Missioune kloer an der Verfassung festgehalen. Bewäertes gëtt confirméiert. Esou ass Lëtzebuerg eng parlamentaresch Demokratie, eng constitutionnel Monarchie, déi op Prinzippie vun de Mënscherechter baséiert. De Respekt vun de Mënscherechter an den État de droit ginn explizitt an eiser Verfassung festgehalen.

Lëtzebuerg bleift also e Staat, dee fräi, onofhängeg an ondeelbar ass. Nei ass d'Festschreiwung vun eise Staatssymboler an der Verfassung. D'Lëtzebuerger Sprooch ass d'Landessprooch, eis Sprooch. De routwäiss-bloe Fändel ass eise Fändel, de Wope gëtt an der Verfassung festgehalen, eis Nationalhymn kënnt och an d'Verfassung stoen. D'Méisproochegkeet, déi grouss Tromp fir eist Land, gëtt bestätegt.

Nei an d'Verfassung kënnt d'Verbonnenheet mat der europäescher Gemeinschaft – an dat huet näischt mat Souveränitéitsverloscht ze dinn, well d'Verträg, déi dat festhalen, sinn alleguer hei an iwwer aner Weeër demokratesch decidéiert ginn.

Bei der iwwerschaffter Verfassung réckelt eis Haaptstad ganz no vir a gëtt als Sëtz vun eisen Institutioune verankert. Mir wëssen, dass déi Institutiounen an d'Administratiounen an der Zwëschenzäit och wäitgeeënd dezentraliséiert gi sinn. Mee de Siège vun den Institutiounen ass an der Haaptstad.

Mat de Revisioune kënnt déi constitutionnel Monarchie mam Grand-Duc un der Spëtzt, eisem Staatschef, och endlech am 21. Joerhonnert un.

Wat de Grand-Duc ugeet, do hält den Artikel 32 (veuillez lire: den Artikel 44) an der iwwerschaffter Verfassung fest, datt hien eise Staatschef ass. Dat war bis elo nach ëmmer esou.

De Grand-Duc representéiert de Staat an ass d'Symbol vun der nationaler Onofhängegkeet. Seng Missioune si virun allem representativer Natur. Seng Persoun ass duerch d'Verfassung inviolable. D'Roll vum Staatschef gëtt duerch déi iwwerschaffte Verfassung net geschwächt, well de Grand-Duc exerzéiert zesumme mat der Regierung d'Exekutivgewalt, wat och bis elo net festgehale war an der Verfassung, selbstverständlech mam Contreseign vun der Regierung. An hien huet och keng aner Pouvoire wéi déi, déi vun der Verfassung an de Gesetzer festgeschriwwe sinn.

An d'Verfassung kommen elo d'Reegele fir den Zougang zu der Fonctioun vum Grand-Duc, fir seng Ofdankung, wann dat sollt eng Kéier passéieren, a fir d'Regentschaft, wa se dann noutwendeg wären. Doweinst gëtt dat net méi an engem Familljepakt festgehalen. Dat war bis elo am Familljepakt vum Haus Nassau festgehalen. Ech mengen, déi Dispositioune ronderëm de Grand-Duc gehéieren an eng Verfassung an net an e private Vertrag. Dat ass gutt esou, wéi dat elo an déi nei Verfassung erakënnt.

Deen neien Text séchert dem Grand-Duc déi néideg finanziell a personnel Mëttelen, fir dass hie seng Fonctioun a seng representativ Verflichtunge mat grousser Dignitéit kann erfëllen.

Et gëtt och festgehalen, datt de Grand-Duc, de fréiere Grand-Duc, de Grand-Duc Héritier, de Regent, wann dat eng Kéier géif a Fro kommen, an de Lieutenant-Représentant eng järlech Dotatioun vum Staatsbudget kréien.

An der aktueller Verfassung – dat als Beispill, wéi eng Verfassung der Realitéit kann nohippen – steet dem Grand-Duc nach eng finanziell Dotatioun vun 300.000 Goldfrang zur Verfügung. Ech mengen, domat kéint de Grand-Duc, wann dat applizéiert géif ginn, net ganz wäit goen. An dat weist och, dass et wichteg a richteg ass, dass eng Verfassung net an engem viregte Joerhonnert mat den Texter läit, mee an där jëtzeger Zäit ukënnt. Dat ass näischt Schlechtes. An dofir, mengen ech, soll een och déi Ännerungen, déi mer maachen am grousse Konsens a mat vill Diskussiounen, soll een dat Resultat wannechgelift net schlecht rieden.

Une voix | Très bien!

M. Mars Di Bartolomeo (LSAP), rapporteur | Et soll een déi Texter opmierksam liesen. Et soll ee se vergläichen. Et soll ee se mat anere Verfassunge vergläichen, an da stellt ee fest, dass déi Aarbecht zwar laang gedauert huet, mee dass et derwäert war, dass mer déi Aarbechte gemaach hunn, an dass dat Resultat sech absolutt am Verbund mat deenen anere moderne Verfassunge weise léisst.

Selbstverständlech – an d'Madamm Beissel huet dat gëschter gesot –, wann an der Zukunft d'Noutwendegkeet ass, fir op där enger oder op där anerer Plaz nozebesseren, dann ass dat net ausgeschloss, mee ënnert deene Konditiounen, wéi eng Verfassung muss geännert ginn, mat deene Sécherheets ..., mat deenen, wéi soll ech soen, mat deene Garantien, déi duerch d'Meerheetsverhältnisser gi sinn, an net einfach esou aus der Hëft, aus enger Laun eraus. Dat ass net dran.

D'Maison du Grand-Duc, also d'Verwaltung vum Staatschef, gëtt am ëffentlechen Interêt organiséiert a si kritt eng Rechtsperséinlechkeet.

De Grand-Duc kritt zwar den Titel vum Kommandant vun der Arméi, mee u sech gëtt den effektive Kommando vun der Arméi vun der Regierung ausgeüübt.

Wat d'Regierung betrëfft, gëtt festgehalen, datt si déi allgemeng Staatspolitik féiert, Exekutivorgan ass a sech als Regierung selwer organiséiert. An der Verfassung gëtt och d'Zesummesetzung vun der Regierung preziséiert. Och d'Missioune vum Premier ginn hei kloer definéiert.

Ganz wichteg ass, datt d'Séparation des pouvoirs, d'Gewaltentrennung, explizitt an der Verfassung festgehale gëtt. Vu wiem a wéini d'Verfassungsfro gestallt gëtt oder ka ginn, gëtt och an deenen neien Texter gereegelt. Mir fannen och nei Dispositiounen iwwert d'Force publique, déi den Term „Arméi" couvréiert an den Ensembel mat der Polizei. Also den Asaz vun der Force publique am Ausland muss elo fir d'éischt d'Autorisatioun vun der Chamber hunn, no enger Recommandatioun vun der Commission de Venise.

Wat d'Relatiounen tëschent Kierch a Staat ugeet, ginn déi Accorden, déi mer virun e puer Joer fonnt hunn, an der Verfassung verankert. D'Trennung vu Kierch a Staat gëtt an der Verfassung festgehalen, d'Relatiounen och. An déi Relatiounen, déi kënne gesetzlech gereegelt ginn, och duerch Konventioune mam Accord vun der Chamber a selbstverständlech deene Betraffenen.

Wat d'Gemengen ugeet, ass nei, datt de Gemengerot ënner bestëmmte Konditioune speziell Steieren decidéiere kann an de Staat derfir suerge muss, datt d'Gemengen iwwert déi néideg Moyene verfügen, fir hir Missiounen ze erfëllen.

Nei ass och, datt d'Gemenge kënnen aleng oder zesumme mat anere Gemenge kommunal oder interkommunal ëffentlech Ariichtunge grënnen. Dat fënnt d'Entrée an d'Verfassung.

Et sinn dëst fundamental Revisiounen. Et gëtt der méi an deenen dote Kapitelen, mee an där Zäit, déi mer zur Verfügung stoung, konnt ech net op all eenzel agoen.

Déi doten Ännerungen hunn eng breet Zoustëmmung an der Institutiounskommissioun fonnt an hunn och beim éischte Vott eng ganz breet Zoustëmmung fonnt.

Meng Fraktioun, eis Fraktioun, d'LSAP – dat däerf ech hei soen – stëmmt och fir d'zweete Kéier deenen doten Ännerungen zou an der Iwwerzeegung, dass hei eng gutt, eng exzellent Aarbecht am Konsens an an engem Respekt vun deenen eenzelne Meenungen, mat vill, vill Diskussiounen an och mat vill Diskussioune mat der Société civile gemaach ginn ass.

Här President, ech soen Iech Merci an ech soe virun allem och alle Kolleegen, déi bedeelegt waren, Merci fir dee konstruktive Geescht, mat deem mer un déi heite Verfassungsaarbechten erugaange sinn. Dat ass e Beispill fir dat, wat eng Verfassung soll sinn. An ech ginn net midd, et ze widderhuelen: Eng Verfassung soll d'Leit zesummebréngen an net ausernanerdividéieren. Merci villmools.

Plusieurs voix | Très bien!

M. Fernand Etgen, Président | Merci villmools dem Här Rapporter Mars Di Bartolomeo.

An als éischte Riedner ass den honorabelen Här Léon Gloden ageschriwwen. Här Gloden, Dir hutt d'Wuert.

Discussion générale

M. Léon Gloden (CSV) | Merci, Här President. Och e grousse Merci mengersäits dem Rapporteur Mars Di Bartolomeo fir säi mëndlechen a schréftleche Rapport, nach eng Kéier, an och fir déi gutt Zesummenaarbecht an der Ekipp.

Här President, Kolleeginnen a Kolleegen, et geet haut an dësem Kapitel ëm d'DNA vum Haus Lëtzebuerg. Dëst Haus Lëtzebuerg steet op dräi Pilieren: Den éischte Pilier ass d'Monarchie constitutionnelle a Form vum Grand-Duché mat eisem Grand-Duc als Staatschef un der Spëtzt, den zweete Pilier ass d'parlamentaresch Demokratie an den drëtte Pilier ass de Rechtsstaat. Béides ass net méi selbstverständlech an Europa.

Et geet och an dësem Kapitel ëm eis national Identitéit. An e groussen Deel vun dëser nationaler Identitéit fënnt fir d'éischt mat dëser Verfassung Akéier an d'Grondgesetz: Et ass eis Lëtzebuerger Sprooch, et ass de Lëtzebuerger Fändel an et ass eis Heemecht. An Deel vun dëser nationaler Identitéit ass och e kloert Bekenntnis zu Europa. E staarkt Lëtzebuerg brauch e staarkt Europa. An e staarkt Europa brauch e staarkt Lëtzebuerg.

D'Institutioun Grand-Duc gëtt gestäerkt. De Grand-Duc, de Staatschef, ass a bleift d'Symbol vun der Eenegkeet a vun der Onofhängegkeet vun eisem Land. E steet iwwert de Parteien, also e gëtt net zum Spillball vun der Politik.

Politesch Parteie spillen eng ganz wichteg Roll an enger Demokratie. Ech hat et a menger Ried zum éischte Vott gesot: Si sinn d'Créateurs d'idées.

D'Maison grand-ducale gëtt agefouert an den Text. Se gëtt souzesoen ..., d'Administratioun kënnt an d'Verfassung eran. A wéi de Mars Di Bartolomeo et och richteg gesot huet, souwuel d'Institutioun Grand-Duc wéi all déi aner Institutioune ginn – entre guillemets – „krisefest" gemaach mat klore Prozeduren, wann ee vun de Riedercher eng Kéier e Stëbskär erwëscht.

D'Monarchie gëtt mat dësem Text aus dem 19. Joerhonnert an d'21. Joerhonnert gefouert. Iwwert d'Regierung gëtt kloer preziséiert, datt et de Premierminister ass, deen d'Aktioun koordinéiert. Och mat dësem Text kënnt eng nei Assise dra fir d'Relatiounen tëschent Glawensgemeinschaften a Staat.

Mir hu vill un dësem Text geschriwwen, diskutéiert. Et sinn och eng Rei Iwwerleeungen an dësen Text eragefloss iwwert d'Virschléi vun de Bierger a Biergerinnen. An domadder kann ech den Accord gi vun der CSV-Fraktioun fir den zweete Vott.

Merci.

Plusieurs voix | Très bien!

M. Fernand Etgen, Président | Merci villmools, Här Gloden. An da wier et un där honorabeler Madamm Simone Beissel. Madamm Beissel, Dir hutt d'Wuert.

Mme Simone Beissel (DP) | Merci, Här President. Kolleeginnen a Kolleegen, Här Premierminister, de Moien hu mer ganzer aacht Kapitelen hei am zweete Vott, déi mer schonn de 25. Januar 2022 an dem éischte constitutionnelle Vott duerch dës Chamber kritt hunn: Staatsform, Grand-Duc, Regierung an esou weider.

Meng zwee Virriedner, an notamment de Rapporter-President Mars Di Bartolomeo, hu schonn extensiv op déi Haaptpunkten higewisen. Fir d'éischt wëll ech him emol nach eng Kéier en häerzleche Merci soe fir seng exzellent Aarbecht, mee awer och de Corapporteuren an awer och all de Membere vun der Verfassungskommissioun, wou mer alleguerten zesumme säit Joren ... Ech hu gekuckt a menge Calepinen – Dir wësst, déi si relativ grouss –, wivill Sitzunge mer haten. Ech hu gesot: Wann ech eng Kéier gutt Zäit hunn, da maachen ech mer Strécher op en Ziedel, well et war wierklech enorm, wivill mer geschafft hunn, fir

déi Texter hei ze kréien. Mee ech mengen, an de Mars Di Bartolomeo huet et gesot: Et war derwäert!

De Léon Gloden schwätzt vun dräi Peiler, wou mer drop sëtzen. Ech kann Iech just soen, déi hei Kapitelen, déi d'ganz Staatsform an d'Haaptinstitutioune betreffen, déi si wierklech, de Léon schwätzt vun der DNA, fir mech ass et de Label vun eisem neie Grand-Duché am 21. Joerhonnert.

Dofir, ech maache just nach e puer Remarken, déi mer um Häerz leien.

Wéi ech den Text an och d'Riede vun den éischte Votten nach eng Kéier genau duerchgelies hunn, ech mengen, wat opfält, dat ass, dass d'Straffung, de Reamenagement, d'Reformulatioun vu bestëmmten Dispositiounen dem ganzen Text nach méi Kohärenz a Visibilitéit ginn an och Lisibilitéit. Et gëtt méi einfach, fir en ze verstoen.

Zweetens: De Rechtsstaat gëtt hei kloer consacréiert. An deenen Zäiten, déi mer dobausse kennen, souguer an Europa, ass dat extreem wichteg, dass mer dat Bekenntnis maachen.

Drëttens: D'Adhesioun vu Lëtzebuerg zu der Europäescher Gemeinschaft gëtt hei feierlech festgehalen.

Véiertens: De Sozialdialog gëtt fir d'éischt an der Verfassung verankert, gradesou wéi d'Beruffskummeren, déi dat jo scho ganz laang Jore gefrot hunn. A mir hunn där ganzer Verfassung e soziale Mäntelche ginn an dofir hunn déi do Dispositioune wierklech hei Plaz.

Eis Emblèmen – meng Virriedner hunn et scho gesot, mee et mécht ëmmer Spaass, fir et nach eng Kéier ze soen –, d'Lëtzebuerger Sprooch an de Lëtzebuerger Nationalfändel mat den dräi Faarwen an de Linnen an d'Nationalhymn, ginn dann elo an den Artikelen 1 bis 8, an haaptsächlech am Artikel 8, zréckbehalen, fir dass déi och emol eng Kéier ageschriwwe sinn.

Da sechstens: Mir erneieren de Lien d'allégeance zum Grand-Duc, dat heescht dann och zu der Monarchie constitutionnelle an ipso facto zu der Dynastie vun den Nassau-Weilburger.

Dann och eppes Wichteges – an de Mars Di Bartolomeo huet et schonn ervirgestrach –: D'Autonomie communale, déi mer jo 1979 fir d'éischt an d'Verfassung ageschriwwen hunn, déi ëmmer hinke, hinke war, well u sech keng reell Dispositiounen an Hëllefen hannendrun houngen, gëtt elo an där Hisiicht immens verstäerkt, well de Staat de Gemengen elo effektiv déi néideg Ressourcen zur Verfügung stelle muss, an dat war absolutt net evident, fir niewent hire Missions obligatoires och hir Missions facultatives kënnen ze erfëllen.

Här President, Kolleeginnen a Kolleegen, meng Virriedner hunn alles esou gutt gesot, dass ech net méi op déi aner Saache wëll agoen. Ech mengen, mir hunn hei gutt Aarbecht gemaach. Dofir ass dësen Text jo och duerch den éischte Vott gaang. An ech bréngen hei mat Freed den Accord vun der DP-Fraktioun fir dësen zweete Vott.

Ech soen Iech Merci.

Plusieurs voix | Très bien!

M. Fernand Etgen, Président | Merci villmools, Madamm Beissel. An da wier et um honorabelen Här Charles Margue. Här Margue, Dir hutt d'Wuert.

M. Charles Margue (déi gréng) | Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, haut kommen ech net esou oft wéi gëschter. E léiwe Merci un de Rapporter Mars Di Bartolomeo. Haut ass nämlech och erëm e gudden Dag fir eise Rechtsstaat, fir eis Demokratie, fir e Groussdeel vun eisen Institutiounen an – et ass elo grad gesot gi vum Simone Beissel – och fir d'Gemengen, well mer hinne mat dësem Kapitel vun der Verfassungsrevisioun eng méi propper an eng méi stabill Basis ginn. Um Virowend vun engem Joer, wou Gemengewale sinn, ass dat ëmmer erëm wichteg ze widderhuelen.

Et ass dee Revisiounsblock, deen déi meescht Verfassungskapitele betrëfft, de Rapporter huet et gesot, an och deen, deen een als eng Aart Réckgrat vum institutionellen Opbau a vum Fonctionnement vun eisem Land kéint bezeechnen.

Ech wëll nach eng Kéier betounen, wéi wichteg fir e Land, e Staat a seng Institutioune kloer, korrekt an zäitgeméiss Verfassungsreegele sinn. Ouni déi kréich d'Zesummespill vun eisen Institutiounen ganz schnell d'Gripp. A mat dësem zweete Revisiounsblock gi mer an eisem Land genee Reegele vir, kloer Reegelen, wéi d'Institutiounen zesummen an onofhängeg fonctionéieren, ouni ongesond Vermëschungen, ouni rechtlech Onsécherheeten.

Et ass scho gesot ginn: Am Fall vun enger politescher Kris ass et souwuel kloer elo, dass d'Chamber wéi d'Regierung geschäftsführend – fir Däitsch ze schwätzen – weider fonctionéieren, bis eng nei Chamber gewielt ka ginn an eng nei Regierung agesat ka ginn. Et ass also Schluss mam Vide institutionnel.

Déi fënnef éischt Artikele sinn am Fong, et ass scho gesot ginn, och d'Visittekaart vum Land. Se soen am Resümmee, wéi d'Land fonctionéiert.

Eise Grand-Duché ass demokratesch, fräi, onofhängeg an indivisibel. Mir sinn eng Monarchie constitutionelle, eng parlamentaresch Demokratie. Hei an dësem héijen Haus schafe mer de gesetzleche Kader. Hei decidéiere mer déi grouss Reegelen, wéi dat Land hei fonctionéiert, och wann dat net onbedéngt jidderengem ëmmer an de Krom passt. Hei am Haus ginn déi politesch a legislativ Weiche gestallt, an net an de Kulissen, net op der Strooss oder via Medien, déi traditionell oder déi soi-disant sozial.

Mir hunn a mir huele Verantwortung. Dofir si mer gewielt ginn. Mir maachen dat am Zesummespill mat der Exekutiv, mam Staatsrot, mat de Beruffskummeren an de facto och mam Syvicol a mat munnech aneren zivillgesellschaftlechen Acteuren, déi sech duerch hir Avisen ëmmer erëm abréngen.

Mir bekennen eis haut mam haitege Reformtext elo ausdrécklech an eiser Verfassung zum Rechtsstaat an zu de Mënscherechter. Op dëser Grondlag ginn dann all eis Texter och gepréift. D'Mënscherechter sinn universell Rechter, gëllen also iwwerall. De Moment gi se vill mat Féiss getrëppelt. Ech muss feststellen, se ginn ëmmer méi mat Féiss getrëppelt an der Welt. An erlaabt mer, un d'Mëssstänn an d'Verfollgung am Iran ze denken haut.

All deenen, déi sech zu Lëtzebuerg asetze fir d'Erhale vun de Mënscherechter an der Welt an zu Lëtzebuerg, wëll ech hei ausdrécklech Merci soen, jidderengem eenzelnen, eisen Institutiounen, déi mer dofir geschaf hunn, deene betreffenden Verwaltungen an all Organisatiounen aus der Zivillgesellschaft. Mir brauchen Iech elo an, ech fäerten, leider Gottes och nach vill an Zukunft.

„La souveraineté réside dans la Nation." „Vollek" oder „Natioun", et ass ëmmer erëm schwiereg, mat deene Begrëffer ëmzegoen. Lëtzebuerg ass komplex. Dës Komplexitéit ass Deel vun eiser Identitéit. Lëtzebuerg dréckt sech awer och besonnesch aus duerch seng Wëllkommenskultur. D'Symboler, d'Nationalhymn, de Wopen, de Fändel an eis Sprooche sinn zentral Elementer vun dëser Identitéit.

Jo, Lëtzebuerg ass net e Land mat just enger Sprooch. Lëtzebuerg ass dräisproocheg, schreiwe mer an d'Verfassung an. Et ass nach méi wéi dräisproocheg, et ass méisproocheg. Déi Sproochesituatioun ass extreem komplex, se ass lieweg, se ass en Ausdrock vun eiser Diversitéit a fuerdert eis all Dag zum géigesäitege Respekt op, fir dass mer eis verstinn an dass mer eis Sproochekenntnisser net mëssbrauchen als Waff, fir een deem aneren op de Geescht ze goen oder eng gewëssen ..., aus enger Muechtpositioun eraus op een anzeschwätzen.

Da schreiwe mer an den Artikel 5 déi europäesch Integratioun an als Bestanddeel vun deem, wat Lëtzebuerg ausmécht. Et ass e Fédéralisme coopératif respektiv et geet ëm Souveraineté complémentaire. A wéi de Rapporter et scho gesot huet, gewanne mer just dorunner.

Fir eis Gréng ass déi europäesch Integratioun primordial.

Et waren dës Punkten, déi ech bei dësem Kapitel haut nach wollt ervirsträichen. Fir eis Gréng ass, wéi gesot, an dëser Verfassungsreform wichteg: d'Upassung vun den Texter un d'Realitéiten, d'Aféierung vu klore Reegelen, wéi mer mat den Institutiounen onofhängeg, awer am Zesummespill fonctionéieren, an dass mer mat dësem neien Text d'Grozone beim Exercice des pouvoirs ofschafen.

Mir gewannen also a puncto modernem Rechtsstaat, a puncto Gewaltentrennung. Mir ginn als Gréng den Accord zu dëser Verfassung mat Freed an Iwwerzeegung. Ech soen Iech Merci fir d'Nolauschteren.

Plusieurs voix | Très bien!

M. Fernand Etgen, Président | Merci villmools, Här Margue. An da wier et um honorabelen Här Fernand Kartheiser. Här Kartheiser, Dir hutt d'Wuert.

M. Fernand Kartheiser (ADR) | Jo, villmools merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, d'Parlament, e gutt Parlament, zeechent sech jo doduerch aus, datt et och emol ënnerschiddlech Meenunge gëtt. A mäi Privileeg ass haut, e bëssen en anere Bléck op déi Reform ze werfen.

Ech soen awer virun allem och dem Mars Di Bartolomeo Merci fir eng ganz gutt Presentatioun vun deem, wat mer haut hei envisagéieren. En huet gesot: „Jo, mir mussen eng Verfassung upassen un d'Modernitéit." Natierlech. Mir hunn eis dogéint ni gewiert als ADR. A wann Der wëllt Goldfrangen duerch Euroen ersetzen, dann ass dat elo net eise gréisste Problem, obschonn ech net weess, mat wat een haut wierklech méi wäit kéim, mat 300.000 Goldfrang oder mat 300.000 Euro. Dat musse mer dann eis Zentralbank froen, wat dat dann elo wäert ass. Ech weess et net. Mee et ass awer eng gutt Fro.

Och d'Sprooch: Natierlech begréisse mer et, datt déi elo an d'Verfassung ageschriwwe gëtt. Ech wëll och als ADR kloer betounen: Mir hunn eng Nationalsprooch, dräi administrativ Sproochen. Also déi Presentatioun, wéi déi gréng dat hei maachen, dat deele mir an där Form net. Mir insistéieren op Lëtzebuergesch. Mir hate selwer eng Proposition de révision hei agereecht, fir d'Sprooch an d'Verfassung anzeschreiwen. Dat gëtt eis also Satisfaktioun.

Et si gutt Saachen an deem Text, wéi an deene véier Texter gutt Saache stinn, awer eeben och Saachen, déi eis ganz vill Suerge maachen. Dozou geheiert déi nei Reegelung vun der Monarchie an och Aschränkunge vun der Souveränitéit. An ech wëll dat an deene puer Minutten, déi mer zur Verfügung stinn, just ganz kuerz beschreiwen.

Hei ass gesot ginn – an enger Form vun Newspeak gëtt dat ëmmer erëm betount –: „D'Monarchie gëtt gestäerkt." Nee – dat ass eppes Guddes –: Si gëtt

confirméiert. Mir hate jo och an deene leschten Deeg diskutéiert, datt eenzel Stréimungen déi a Fro stellen, wat hiert gutt Recht ass, selbstverständlech. Mee mir confirméieren d'Monarchie. Dat ass eng gutt Saach. Awer mir huele Pouvoire vun hir ewech.

Dee groussen institutionelle Gewënner vun dëser Reform ass d'Regierung! Si baut hire Poids géintiwwer dem Grand-Duc aus. An dat muss een einfach gesinn, sief et, wéi den Här Mars Di Bartolomeo dat esou schéi formuléiert hat, datt se souguer d'Arméi géif kommandéieren – et ass net grad esou –, mee vill aner Saachen och.

(Interruption)

A wat eis virun allem Suerge mécht, dat sinn déi nei Dispositiounen, wéi de Grand-Duc kann ofgesat ginn. Dat ass eppes, dat hate mer bis elo net. Et ass vläicht gutt, dat ze reegelen. Wann een zum Beispill e Krankheetsfall huet oder esou eng Situatioun, sollt ee Reegele virgesinn, fir dat ze maachen. Mee da muss ee se esou prezis maachen, datt eng Erpressung vum Staatschef, eng politesch Erpressung, net méiglech ass. Well dat géif de Staatschef a senger Autoritéit, a sengem Rôle als Arbiter och iwwert dem politesche Spill vum Land schwächen. Wann een dann elo seet, dat wär méiglech, wann en net seng Attribution constitutionnelle erfëllt, dann ass dat eng Interpretatiounssaach. An do si mir ganz virsiichteg, well mir denken, et soll een da ganz kloer soen, wéini et méiglech ass a wéini net.

Et ass och esou mat eis, datt mer keng Ännerung vun de Prerogative vum Grand-Duc wollten. Mir hunn dat an den Diskussiounen ëmmer erëm gesot. Et war net néideg, bon, elo ass dat gemaach. Wéi gesot, positiv ass, datt mer eis awer wéinstens alleguer, oder bal alleguer, zur Monarchie bekennen.

Wat d'Souveränitéit ugeet, do sinn och kloer Aschränkungen. Natierlech kann een draschreiwen: „Le Luxembourg appartient à l'Union européenne" oder „contribue à la construction européenne". Et ass eng Banalitéit, et ass eng Selbstverständlechkeet, well Lëtzebuerg eleng géif net wäit goen. Ech mengen, datt mer eis mussen an engem internationalen Ëmfeld u Forme vu Kooperatioun an zum Deel Integratioun bedeelegen, ass u sech eng Selbstverständlechkeet.

Et hätt een och kënnen aner Institutiounen draschreiwen, oder Organisatioune wéi d'UNO. Do si mer och Member. Mee wat hei eigentlech geschitt, politesch an der Analys, ass e Riseschrëtt, well an der aktueller Constitutioun steet, datt mer eng temporaire Derogatioun vu souveräne Rechter un international Organisatioune kënne maachen. An deen „temporaire" fält elo ewech. Mir sinn elo am Prinzipp am „Definitiven". Et gëtt net méi gesot, datt mer e Recht hunn als Staat, Rechter zréckzehuelen, oder datt mer vläicht kënnen a Konditioune geroden, déi eis derzou forcéieren oder déi eis derzou géife leeden, Rechter un eist Land zréckzehuelen. Déi Méiglechkeet ass elo an der Verfassung net méi explizitt virgesinn.

Wat dat heiten ass? Dat ass e Schrëtt a Richtung „Federalismus" – och den Här Margue hat dat Wuert elo gebraucht –, laanscht de Wieler. De Modell ... Dat ass eeben och de grousse Problem vum Referendum: D'Lëtzebuerger Wieler konnte sech net ausschwätzen, ob se dee Schrëtt wéilte maachen, deen awer hei grouss, grouss gezeechent gëtt an där neier Verfassung.

Och musse mer soen, et sinn esou vill Saachen, wou mer eis froen: Wéi gëtt dat dann elo interpretéiert? De Grand-Duc soll elo zum Beispill d'Autoritéit kréien, „actes juridiques de l'Union européenne" an eist nationaalt Recht ze iwwersetzen. Wéi eng Actes juridiques?! Mir hunn eis déi Fro gestallt, och an den Diskussiounen, a mir krute keng kloer Äntwert.

Et gëtt Actes juridiques vun der Union européenne, notamment d'Direktiven. Do sinn hannert de Reglementer an niewent den Decisioune vu verschiddener Natur Actes juridiques vun der l'Union européenne. Majo, mee wéi ginn déi ëmgesat? Ass dat vläicht zulaaschte vun eiser Chamber an Zukunft? Mir krute keng kloer Äntwerten. Mir wäerten als ADR op jidde Fall och d'Pregorative vun der Chamber verdeedegen, wann et ëm d'Transpositioun vum europäesche Recht a Lëtzebuerger Recht geet.

An dann ass, an ech hale vläicht op mat där Bemierkung, och esou eppes erausgeholl ginn – well et Verschiddenen als almoudesch virkomm ass –: „le droit de battre monnaie". Ma dat ass e schéinen Ausdrock. Et hätt een och nach vläicht kënnen en aneren Ausdrock huelen, wann dat dann néideg gewiescht wär. Mee den Artikel 128 vum Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne seet kloer: „Les États membres peuvent émettre des pièces en euros."

(Interruption)

Et ass also eng Realitéit! Et war net net néideg, dat ze änneren.

An et hätt een an eisen Aen och kënnen Dispositiounen an dës Verfassung ophuelen, fir den État de crise der juridictioneller Iwwerpréiwung duerch eng Cour constitutionnelle ze ënnerleeën, wéi den Här Reding et an enger Proposition de révision proposéiert hat. Mir stëmmen dësen Text dowéinst net mat.

Ech soen Iech Merci.

M. Fernand Etgen, Président | Merci, Här Kartheiser. An da wier et um honorabelen Här Sven Clement. Här Clement, Dir hutt d'Wuert.

M. Sven Clement (Piraten) | Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, dann hoffen ech, datt mer haut den zweeten Deel an da kuerz drop och den drëtten Deel vun der Verfassungsrevisioun kënnen accouchéieren, an dann de Mëtten och nach de véierten hanner eis bréngen, soudatt mer endlech, no ganz ville Joren, eng nei, eng e bësse méi modern Verfassung hunn.

Et ass kee Geheimnis, ech hunn et och schonn e puermol gesot, datt mer net der Meenung sinn, datt déi Verfassung hei dee ganz grousse Worf ass, dee sech erhofft gouf. Mee et ass sécherlech e wichtege Schrëtt no vir.

An där Propositioun, déi mer elo de Moien diskutéieren a stëmmen, ass definitiv eppes Positives dran: Mir hu Beruffskummeren, déi an d'Verfassung opgeholl ginn, an domat gëtt de Sozialdialog kloer an der Verfassung verankert. Dat ass sécherlech eppes, wat mer begréissen.

Dann hu mer d'Verhältnis tëscht dem Staat an de Reliounsgemeinschaften, dat kloer gekläert gëtt a wou och ganz kloer gesot gëtt, datt keng Relioun méi favoriséiert gëtt. Well mir mussen eis bewosst sinn: Lëtzebuerg ass e pluralistescht Land. An eis Verfassung soll a muss deem Rechnung droen.

A jo, och bei de Sprooche verankere mer Lëtzebuergesch nach eng Kéier offiziell als Sprooch vum Land. Et ass awer esou, datt mir eis – an dat hunn ech och gëschter schonn, virgëschter, pardon, bei den Diskussiounen zu der Propos vun deene Lénke gesot – méi Ouverture gewënscht hätten, ënner anerem, wat e méiglecht Aschreiwe vum Englesche gewiescht wier.

An da komme mer zu deene Saachen, déi d'Parlament betreffen: d'Aféiere vum Mësstrauensvott, eng kloer Reegelung vum Mësstrauensvott, eng kloer Reegelung och, wéi dat Ganzt soll oflafen. Mir hoffen, datt mer et ni brauchen. Mee et ass gutt, et ze hunn, well dee Moment, wou een et eng Kéier bräicht, géif een da feststellen, datt et net do ass.

(Interruption)

An där Saachen hate mer an der Lescht vill ze heefeg, datt mer op eemol Problemer haten an, wa mer d'Gesetzer vu méi no gekuckt hunn, gemierkt hunn: „Hm, do feelt eppes. Do feelt eng Disposition légale." Ech sinn also frou, datt mer dëse Projet haut kënne stëmmen.

An zum Grand-Duc, mengen ech, gouf scho vill gesot, virgëschter, haut. Mir bleiwen eng Monarchie. Och do: Mir hätten eis gewënscht, mir hätten dat nach eng Kéier per Referendum bestätege gelooss. Mee Fakt ass: De Grand-Duc gëtt net ofgeschaaft mat dëser Verfassung. An esou wéi bei der éischter Kéier ginn d'Piraten och bei der zweeter Kéier hiren Appui fir dës Propos.

Ech soen Iech Merci.

M. Fernand Etgen, Président | Merci villmools, Här Clement.

D'Regierung huet d'Wuert, den Här Premier- a Staatsminister Xavier Bettel.

Prise de position du Gouvernement

M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État | Merci, Här President. Erlaabt mer, hei ze widderhuelen, wat ech scho virun e puer Méint gesot hat: wéi wichteg dës Reform ass. An erlaabt mer awer och, hei dem Rapporter an de Memberen – an dat, wat ech och scho viru Méint gesot hunn – net vun der haiteger Kommissioun, mee vun de leschte Joerzéngten – kann ee scho bal soen –, vun der Verfassungskommissioun ... Et sinn Absenten, déi net méi hei an der Chamber sinn. Ech denken un den Alex Bodry. Ech denken un de Paul-Henri Meyers.

Mir hunn eng Rëtsch vu Leit, déi wierklech ganz aktiv och un der Verfassung matgeschafft hunn. A mir kommen endlech – endlech! – elo zum Schlusspunkt. Hei ass tatsächlech eng Verfassung, ech wëll net soen, aus Postkutschenzäit. Mee wann ee vu Francoren a vun esou Matièrë schwätzt, déi et haut net méi gëtt, mengen ech, war et och wichteg, d'Verfassung och ze adaptéieren.

Ech sinn och frou, dass am Fong d'Saache kloergestallt ginn, well mir hate scho Situatiounen, wou mir selwer tatsächlech net woussten, wéi et sollt weidergoen. Ech ka mech erënneren: 2013 op eng Kéier, wéi jiddweree mam Fanger am Mond war fir ze soen: „Wat geschitt elo?" An dofir ass et a mengen Aen och wichteg, dass mer eis op all Eventualitéiten preparéieren.

Mee dat wëllt net heeschen, dass d'Aarbechte vun enger Verfassung elo fäerdeg sinn. Déi dote Reforme sinn elo gemaach, déi Modernisatioun ass gemaach, mee ech sinn iwwerzeegt, dass eng nächst Chamber och nees deen een oder deen anere Punkt méi moderniséiere wëllt. Eng Verfassung ass eppes, wat e Pilier ass, mee och eppes, wat avancéiert. Well eng Verfassung, déi net avancéiert, erkennt och net d'Realitéit vun hirer Gesellschaft.

Dofir der Chamber e grousse Merci, dass eis Verfassung sech méi un d'Gesellschaft vun haut adaptéiert wéi deemools, wéi se geschriwwe ginn ass. An dat ass och gutt esou.

Ech soen Iech Merci.

M. Fernand Etgen, Président | Merci villmools, dem Här Premier- a Staatsminister Xavier Bettel. D'Diskussioun ass elo ofgeschloss.

Mir kommen elo zum zweete Vote constitutionnel iwwert d'Verfassungsofännerung 7700. Den Text steet am Document parlementaire 7700[15].

Second vote constitutionnel sur la proposition de révision de la Constitution 7700

D'Ofstëmme fänkt un. De Vott ass ofgeschloss.

D'Propositioun ass mat 52 Jo-Stëmme bei 3 Nee-Stëmmen an 1 Abstentioun ugeholl.

Ont voté oui : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mme Martine Hansen, MM. Max Hengel, Aly Kaes, Marc Lies, Mme Elisabeth Margue, M. Georges Mischo, Mme Octavie Modert, MM. Laurent Mosar, Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Marc Spautz, Claude Wiseler et Michel Wolter ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann, MM. Pim Knaff, Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton, Francine Closener, MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Mme Cécile Hemmen, MM. Dan Kersch et M. Carlo Weber ;

Mme Semiray Ahmedova, M. François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen, Mme Josée Lorsché, M. Charles Margue et Mme Jessie Thill ;

MM. Sven Clement et Marc Goergen.

Ont voté non : MM. Jeff Engelen, Fernand Kartheiser et Roy Reding.

S'est abstenue : Mme Myriam Cecchetti.

Et ass also esou decidéiert.

3. 7755 – Proposition de révision du chapitre II. de la Constitution

Den nächste Punkt um Ordre du jour vun haut de Moien ass d'Verfassungsofännerung 7755, déi d'Kapitel II iwwert d'Rechter an d'Fräiheeten ofännert. Et sief och hei drop higewisen, datt laut Artikel 114 vun der Verfassung eng qualifizéiert Majoritéit vun zwee Drëttel vun de Stëmmen erfuerdert ass. De Vote par procuration ass net erlaabt. D'Riedezäit ass nom Basismodell festgeluecht. An d'Wuert huet elo d'Madamm Rapportrice vun dëser Proposition de révision, d'Madamm Simone Beissel. Madamm Beissel, Dir hutt d'Wuert.

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle

Mme Simone Beissel (DP), rapportrice | Merci, Här President. Kolleeginnen a Kolleegen, haut kënnt dann endlech dësen elementare Peiler vun engem normale Staat, vun engem Rechtsstaat mat engem staarken an andauernde Schutz vun eise Bierger, an net nëmmen de Bierger, mee all eisen Awunner, definitiv an den zweete Vott, fir dass mer och hei kënne Kloertext schwätzen.

Ech gi ganz kuerz drop an, Dir erënnert Iech, mir hunn d'Rechter an d'Flichten nei agencéiert. Mir hu ganzer véier Rubricke gemaach. Dat Éischt ass d'Nationalitéit, d'Modalitéiten do dervun, dat Zweet, dat sinn d'Grondrechter, d'Droits fondamentaux, dat Drëtt d'ëffentlech Fräiheeten, d'Libertés publiques, an dat Véiert eng nei a ganz modern Rubrik, d'Objectifs à valeur constitutionnelle.

Duerch de Fait, dass mer d'Proposition de révision 6030 haten an dunn e Groussdeel vun dem Contenu vun dëser Propositioun eriwwergeholl hunn, hu mer awer en Deel vun de Grondrechter, déi scho laang an eisem System bestan hunn, eriwwergeholl. Mee mir hu se adaptéiert, mir hu se reformuléiert a mir hu se haaptsächlech duerch zwielef nei Rechter completéiert.

Här President, hei e puer Iwwerleeungen zu Punkten, déi nach ëmmer e wéineg an der Luucht houngen an den Diskussiounen, an déi wollt ech nach eng Kéier hei kloer ervirhiewen.

Dat Éischt ass: Mir hunn an der Kommissioun decidéiert, dat ganzt Kapitel net exzessiv opzeblosen oder ze erweideren duerch d'Aschreiwen – wat vu bestëmmte Leit hei verlaangt ginn ass – vun alleguerten den Artikelen, déi an den UNO-Konventiounen, an der Europäescher Mënscherechtskonventioun vun 1950 an an der Europäescher Grondcharta vun 2000 agescriwwe sinn, soss hätte mer e Kapitel kritt, wat vill, vill méi Artikele kritt hätt. A mir hu fonnt, dat wär exzessiv. An ech soen Iech och, firwat.

Ech erënneren Iech drun, et gëtt zwee Systemer, wéi ee vis-à-vis vun der Norme internationale fonctionéiert: Dat eent, dat ass de Sysème moniste, zu deem mir gehéieren, an dat anert ass de Système dualiste. Mir sinn e monistë Staat, e monistë System, dat heescht, mir erkennen automatesch d'Superioritéit an d'direkt Applikabilitéit vun den internationale Rechtsnormen am Lëtzebuerger Droit positiv un. Dat heescht am Kloertext: Alleguerten déi Rechter, déi an den internationalen Texter verankert sinn, praktesch „font partie intégrante" vun eisen Texter, well si schwiewen hannendrun an där ganzer Philosophie.

Ech ginn Iech elo zwee Beispiller, déi Der kennt, Momenter, déi mech nerven, wann ëmmer erëm dovunner geschwat gëtt, well dann erëm vergiess gëtt, wéi dat fonctionéiert mat der Konventioun vun 1950.

Wéivillmol ass gesot ginn: „Firwat hutt Der den Droit à la vie net an déi Verfassung geschriwwen?" Den Droit à la vie, deen eent vun de Grondrechter ass vun der Konventioun vun 1950, schwieft hannert deem ganze Kapitel vu Rechter a Flichten hannendrun a senger philosophescher Approche, ouni dass en elo spezifesch an den Text agesat ginn ass.

En anert Beispill, dat ass am neien Artikel 40: „le droit de vivre dignement". Dat beinhaltet – an ech wollt dat och nach eng Kéier dem Nathalie Oberweis hei soe fir säin Appaisement – automatesch d'„lutte contre la pauvreté" an dat beinhaltet d'„prévention matérielle", dat ass d'international Definitioun vun dem „droit de vivre dignement".

Dann zweetens, och fir Kloerheet ze schafen: Wie kann a puncto Lëtzebuerger Chamberwale mat wiele goen? Ech soen et elo hei fir déi n- an déi x-te Kéier: Nëmmen d'Lëtzebuerger, déi zivill a politesch Rechter hunn an déi 18 Joer hunn.

Drëttens, den Artikel 15 ass och ugeprangert ginn: D'Lëtzebuerger sinn alleguerte gläich virum Gesetz. Et ass gesot ginn: „Wat, ass dat do Diskriminatioun?" Menger Meenung no, déi Leit, déi dat gesot hunn, haten eisen Text net richteg gelies, well den Artikel 15 muss direkt kombinéiert gi mam Artikel 16. Am Artikel 16, do steet: „All Mënsch, dee sech um Lëtzebuerger Territoire beweegt, huet personnel a gidderrechtlech d'Recht op dee selwechte Schutz wéi d'Lëtzebuerger." Dofir, de 15 an de 16 musse kombinéiert ginn, an dat ass eng Unicitéit vum Schutz vun all den Awunner. Dass dat och emol eng Kéier kloer ass an dass déi penibel Diskussiounen ee fir alle Mol hei ophalen!

Dann: D'Notioun vun der Famill – dat ass de véierte Punkt – ass ganz konform zu den haitegen Decisiounen a Recommandatioune vun dem Conseil de l'Europe erweidert ginn an net opgeweecht ginn.

Fënneftens, d'Roll vum Kand ass extreem verstäerkt ginn an de Schutz vum Kand an der Zukunft hei an der Verfassung eng absolutt Prioritéit.

Une voix | Très bien!

Mme Simone Beissel (DP), rapportrice | Den Ëmweltschutz, do derbäi de Schutz vun der Biodiversitéit … Beim Ëmweltschutz ass et „humain et naturel", dat heescht, dat ass ganz breet gefächert. Also nach eng Kéier: De Schutz vun der Biodiversitéit, de Kampf géint den Dérèglement climatique, d'Efforten a Richtung Neutralité climatique si prezis a komplett an deem neien Artikel formuléiert ginn, deen dofir zoustänneg ass.

An ech kann Iech soen, dass dës Formulatioun kierzlech, virun dräi Wochen, wou ech zu Aix op der Uni war, an deem internationale Symposium, vun alleguerte menge Kolleegen – an do waren déi 27 vun Europa plus d'Britten, plus d'Schwäizer, plus d'Japaner an d'Chineesen – immense Luef kritt huet, well se zouginn hunn, dass keng vun hiren aktuelle Verfassungen esou prezis an esou komplett formuléiert ass wéi déi Lëtzebuerger. Do war ech dann natierlech ganz houfreg, kënnt Der Iech virstellen.

Plusieurs voix | Très bien!

Mme Simone Beissel (DP), rapportrice | Här President, et wäerten op d'mannst 13 bis 15 Joer sinn, wärend deene mir wierklech intensiv un dësen Texter geschafft hunn – ech hunn Iech gesot –, reformuléiert, agencéiert, adaptéiert an 13 (veuillez lire: 12) nei Rechter dragesat hunn.

Ech wëll nach kuerz op e puer agoen, fir Iech se nach eng Kéier ze soen, well se eeben nei sinn an eisen Texter.

Dat Éischt ass, et ass e wéineg komplizéiert formuléiert, den neien Artikel 31: „autodétermination informationnelle". Dat wëllt heeschen, dass all Mënsch ka mat all den neien Technologië schaffen, mee dass mer de perséinlechen Dateschutz direkt offiziell an eis Verfassung geschriwwen hunn. Dat ass e ganz neie Moment.

Dann, am Artikel 40 (veuillez lire: am Artikel 42): den Accès zu der Kultur, d'Recht op perséinlech kulturell Entfalung an och d'Fërderung vum Schutz vum Patrimoine culturel. Dann nach am Artikel 43: De Staat fërdert d'Fräiheet vun der wëssenschaftlecher Forschung, mee, mee, mee a bestëmmte Limitten, am Respekt vun den demokratesche Wäerter, déi an eisen europäesche Länner awer gang und gebe sinn, fir dass keng Abusen do kënne geschéien. Well Dir wësst, et si bestëmmte Saachen, notamment bestëmmte Clonagen, um europäesche Kontinent net erlaabt.

Här President, Kolleeginnen a Kolleegen, mat enger ganz grousser Majoritéit, no zéie Verhandlungen – de Mars Di Bartolomeo huet et scho virdrun och gesot, an déi waren an all de Kapitelen, hei natierlech och, well do d'Sensibilitéite vu jiddwerengem openeeklatschen, an dat ass och e Label vun der Demokratie – hu mer eis awer gëeenegt op dësen Text, an dee soll wierklech e besseren, breetgefächerte Schutz vun all eise Bierger beinhalten.

Dofir, et war wierklech mat Momenter net nëmmen eng Fläissaarbecht, mee et ware wierklech Nuetssitzungen, Diskussiounen an ëmmer erëm schreiwen a liesen a kucken, wat am Ausland lass ass an deenen anere Constitutiounen.

Dofir wëll ech nach eng Kéier en häerzleche Merci soen, net nëmmen Iech alleguerten, déi matgehollef hunn, mee och eise Mataarbechter intra an extra muros – erlaabt mer eng Kéier dëse witzegen, awer